

Det ukendte som blev til virkelighed

Ved støberimedarbejder:
Chr. Østergaard Jensen 1970-1996

To dage med blandede følelser.

Første og sidste arbejdsdag på en arbejdsplads, vil for de fleste nok forekomme som dage med blandede følelser. For førstedagen har man samtidig taget afsked fra en tidligere arbejdsproces, som hvorfor kan være af mange årsager. Dette kan være såvel selvforskyldt som uforskyldt eller måske noget helt tredje. Da mennesker er vidt forskellige, er jobskifte et individuelt indstilling for personligt livsførelse. Men uanset årsagen, vil første arbejdsdag for de fleste, altid forekomme som en ny tilværelse for det uvisse, iblandt ukendte mennesker i fremmede omgivelser.

Samme situation gentager sig ved sidste arbejdsdag, og ikke mindst efter flere år på samme arbejdsplads, som ligeledes forlades af flere årsager. Men kan nu være af naturlige årsager, som ved overgang til efterløn eller pension. At skal forlade et arbejdsplads efter mange års ansættelse, er man så igennem sin livshistorie ved et skelsættende dag, hvor man ved, hvad man har, men ikke hvad man får, eller går ind til. For i morgen er det en ny dag i nye omgivelser.

Tiden imellem første og sidste arbejdsdag

For mit vedkommende blev det til knap 26 år på samme arbejdsplads, V. Birn Jernstøberi, i Holstebro.

Da jernstøbning er en længere og videnskabelig proces, undlader jeg herfor at omtale denne procession.

For min tid som blev til godt et kvart århundred på denne arbejdsplads, sker der jo mangt og meget imellem første og sidste arbejdsdag.

I familielivet forekommer begivenheder af godt og ondt, som kan være ved familieforøgelse, dødsfald, skilsmisse, boligskifte osv..

Men uanset glæde og sorger i familielivet, bliver mangt og meget herfra drøftet iblandt troværdige arbejdskammerater.

En god arbejdsplads, er kun en god arbejdsplads ved godt støtte fra såvel gode arbejdskammerater som fra en forståelig ledelse.

Godt kammeratskab er et nyttigt redskab for god og sund trivsel på arbejdspladsen.

At takle problemer med arbejdskammerater – og mellemledere

At have troværdige arbejdskammerater er ikke nogen selvfølge. Dette er en tillidssag man selv er medvirkende til at skabe sig.

Betroet kammeratskab fremkommer som regel ikke ved førstedags- eller førstegangsbekendtskab. Men det er ofte fra vurderinger under sådanne, man må sætte sin begrænsning for såvel tiltale som udtale, for at må sætte sig i selvrespekt.

Ufornuftig omgang med ukendte personer kan ligefrem føre til tortur, som gør det umuligt at skabe sig en behagelig hverdag på arbejdspladsen.

Samme situation gør sig stort set også gældende overfor den funktionærer mesterledelse. Nok er det denne, som har ret til at lede og fordele arbejdet, men – kommer man dertil, hvor man føler sine resurser uhensigtsmæssigt udnyttet, må man for sin egen skyld drage konsekvensen ved at sætte sig en retfærdighedsbegrænsning.

For en sådan beslutningstagen, kan det være svært at finde den rette balancegang, men det er altid godt at få en dårlig sag debatteret med betroede arbejdskammerater.

Rent personligt har jeg ikke ladet mig provokere af sådanne episoder. Men jeg kender udmærket situationen, hvor enkelte hele tiden ved chikaneri, må finde sig uretfærdigt behandlet.

Ved ansættelse

Min ansættelsestid i firmaet V. Birn, var fra november 1970, til september 1996, hvor jeg da gik på efterløn.

Ved ansættelsestid var der da mangel på arbejdskraft. Derfor blev der ikke for arbejde søgende stillet nogen særlige krav til eksamensdokumenter. Blot man kunne udføre det job man blev ansat til, var det op til en selv hvor længe man ønskede at være her.

Udover årene med tre år i reparationsafdelingen, har jeg været ansat i støberiet, som skifteholdsarbejder ved dag og aftenhold.

Da ansættelse på jernstøberi var et helt nyt fag for mig, fik jeg derfor stor støtte af min første afdelingsmester. Sammen fik vi mange gode og positive debatter om, af hvad som rørte sig på arbejdspladsen og i samfundet.

Det var ligesom om, at der herved blev tændt et grundlæggende gnist, som gav mig interesse for at videreudvikle mig for fagligt organisationsarbejde, som senere gik over til politiske interesser.

Ansættelsestid for nyansatte har jeg oplevet som værende meget varierende, fra en halv time, en dag, flere dage, måneder, år osv..

Flere nyansatte var gengangere, med støberiarbejde om vinteren og ved andet steds udendørs arbejde om sommeren.

Med årene og større udbud på arbejdskraft, samt med kendskab til moderne teknologi, blev der stillet større kritik til valg af nyansatte i medarbejderstaben.

Igennem årene på en sådan arbejdsplads, oplever man

samvær med mennesker fra alle samfundslag.

At stifte kendskab med et så bredt befolkningsgruppe, som der herved forekommer, er der herved rig mulighed for at høre om det virkelige liv i de mange virksomhedsfag som forekommer i vort almene samfund.

Ingen mennesker er uinteressante. Det er ligefrem utroligt, hvor indholdsrig menneskefortolkninger kan være.

Mine job på Birn - igennem årene

Jeg blev ansat som maskinforme, men har dog igennem årene stiftet kendskab til forskellige andre job, som bl.a. var 3 år i reparationsafdeling og frem til mine sidste mange år som anlægsstyrer for blanding af formsand og udkørsel herved.

At blande formsand lyder nok som et fysisk krævende arbejde. Dette er ikke tilfældet, da det maskinelt udføres pr. automatik, og senere er bleven computerstyret. Og efter min tid, endnu mere computerstyret.

At køre dette anlæg kræver ikke særlige kvalifikations-egenskaber. Men det skader ikke at være i besiddelse af et stærkt personligt psykisk temperament, ligesom det er et tillidsjob for daglig fremmøde.

Jeg kan ikke herved nævne processen for blanding af formsand. Men jeg kan dog nævne, at det er en proces som er vanskelig at udføre til alles fulde tilfredsstillelse.

At blande formsand ved et sådant støberi, er ikke noget som forekommer i småtingsafdelingen, da der bearbejdes fra 150 - 200 tons pr. time.

Sorte støberi arbejder

At støberi arbejder altid er sorte mennesker, skyldes det støv som fremkommer fra kulmel, som iblandes formsandet.

Da kulmel er en af ingredienserne i formsandet, vil dette ved udbrænding blive et tørt støv, som fra de mange ma-

skinvibrationer så vil hænge i luften og uundgåelig falde ned og lægge sig på alt af hvad man er i berøring med. Kulmel har den funktion, at forhindre påbrænding af støbegods til sandform. Stort set samme funktion som ved anvendelse af fedtstoffer i pande, for madlavning. Da der endnu ikke findes nogen produkt som kan anvendes i stedet for det sorte kulmel, må støberi arbejder derfor i endnu en tid affinde sig med at være sorte mennesker. Kommer man til at sluge noget støberistøv, kommer det igen ud af naturlige veje. Det sorte støv på krop, er ikke den store problem at renavaske sig for.

Løn og lønudbetaling

Mindste overenskomstlønsniveau var ved ansættelse i 1970, 12.50 i time.

Ved forskellige lokalaftaler af forskellige arbejdsprocesser, kunne det herved give et par kroner mere.

Efter en vis oplæringstid overgik man til akkordafregning, som kunne være såvel individuelle som gruppeakkord. Akkordens beregningsgrundlag var minutfaktor, efter tidsmåling.

På nye emner skulle der herfor tages ny tidsmåling, for at sætte en minutfaktor. Blev der ændret herved skulle det selvfølgelig opdateres.

Lønudbetaling var egentlig og med rede kontanter i lønpose. Lønsedler var håndskrevne. Ak ja - det var dengang der var sjæl i at få penge på lommen.

Igennem årene blev lønudbetaling i takt med tidernes udvikling ændret flere gange, til det nu kendte system med lønoverførsel til bankkonti.

Fagorganisation og politik mm

Ved min ansættelse, var min viden til organisationsarbejde stort set lig nul. Udover at vide hvem statsministeren var, forekom noget sådant for mig som livet i et helt anden verden.

Fra min fortid under opvækst og igennem ungdomsårene, til jeg selv stiftede familie, havde jeg ikke på nogen tidspunkt hørt nævneværdigt herom.

Ved familiestiftelse og nogle år med lidt rodet forsøg med blandet selverhverv, gik det herfor op for mig, at ved sådan skulle man faktisk være storsvindler for at begå sig.

Et moral som jeg slet ikke kunne leve op til, samt byde min familie at skulle leve med, ønskede jeg herfor ikke at skulle leve et helt liv med sådanne vilkår.

Mange gør det, men jeg havde dog ikke mange år til at aflive den tanke.

Da jeg nåede valgretsalderen, anede jeg ikke en pind om hvilke parti jeg skulle stemme på. Derfor stemte jeg så på det parti, som det folk jeg befandt mig iblandt mente var det rigtige.

Under min selvstændighedsperiode gik det herfor op for mig, at der er noget - der her er rivende galt.

Hvis jeg skulle have en chance for at overleve, måtte jeg skifte parti og holdninger, som blev fra førstkommende folketings valg, hvor jeg stemte på Socialdemokratiet.

Fra min opvækst i ungdomsårene, har jeg altid følt et godt forhold til befolkningsgruppen i arbejderstanden med socialdemokratiske holdninger. Jeg følte at der herved var sammenhold imod overklassens uretfærdigheder.

Herfor valgte jeg Socialdemokratiet som værende mit politiske ståsted, og som det siden den tid så har været.

Efterhånden som tiden gik, fik jeg ligesom interesse for at gå lidt dybere i de faglige rettigheder, som jeg nu godt kunne indse, kunne have støttet min fortid.

Ved min stadig vågne interesse herfor, blev jeg herfor efter kort tid, ved førstkommende lønforhandling, af min til-

lidsmand inviteret til at deltage herved, da han mente, at jeg vist godt kunne have interesse for at overvære dette. Jeg skulle bare være tilhører uden at sige noget – ok, jeg hoppede på og fulgte med.

Ligeledes fulgte jeg med interesse de møder som blev afholdt i fagforeningen.

Efter et par år med udvist interesse for det faglige, blev jeg ved en generalforsamling i formerklubben valgt som formernes tillidsmand.

Som uerfaren ved et sådant job, ville de tidligere tillidsmænd være mig behjælpelige i tilfælde af tilspidsede situationer.

Jeg var kun tillidsmand i to år, da jeg efter eget valg under et lavkonjunktur i firmaet, blev overflyttet til andet job som var i reparationsafdelingen, og kunne derfor ikke mere varetage tillidsmandsposten for formerne.

I de to år jeg var fungerende tillidsmand, blev der i firmaet stiftet et Fællesklub. Samtlige tillidsmænd var selvskreven til at sidde i fællesklubbens bestyrelse sammen med enkelte andre. Derfor kunne jeg efter min udtræden som tillidsmand godt fortsætte i fællesklubbens bestyrelse, hvorved jeg så var bestyrelsesmedlem igennem flere år.

Som tillidsmand deltager man ved samarbejdsudvalgsmøder. Jeg husker tydelig mit første møde herved, hvor direktør V. Birn var formand for samarbejdsudvalget. Han åbnede mødet med at byde velkommen og nævnte, at der i firmaet var enkelte i topledelse som endnu sagde De under samtale med medarbejder. Denne talemåde var noget som hørte fortiden til, og vil gerne gå ind for at få dette afskaffet, da det kun blev overholdt under fredsommelige samtaler. I må gerne sige Du til mig, hvis jeg må sige Du til jer, sagde V. Birn, og så var det sat på plads. Det tog ca. to minutter for at klare denne sag.

At have faglige tillidshverv og være fungerende som sådan, er det jo ikke blot i arbejdstiden det kræver ens ind-

sats. Det kræver også mere eller mindre ressourcer af ens fritid, som kan være på bekostning af familielivet.

Personlig har jeg aldrig ofret mere tid herpå, end familien har kunnet acceptere.

Jeg har aldrig været kursusnarkoman, men enkelte møder og kurser er man jo nødsaget til at skal deltage ved.

Mit første møde eller kursus nogensinde, var ved deltagelse af et tillidsmandsmøde, ved et formerlandsmøde på Jørnlunde Metalskole.

Jeg ved egentlig ikke hvad jeg havde af forventninger til dette møde, ligesom det aldrig nogen sinde senere er gået op for mig, hvad den egentlige formål hermed tjente.

Men året efter var jeg dog af sted igen.

Som førstegangsdeltager ved et sådant møde, var det jo nok med lidt forventning til lærdomsberigelse. Men desværre, fik jeg indtryk af det modsatte.

Som jeg oplevede det, var det en gang tordenskjold soldater fra samtlige jernstøberier i Danmark, som havde et årligt samvær, af navnet "formerlandsmøde".

Under foredrag med efterfølgende debat, blev der diskuteret støv og osende giftig røg fra kærner osv.. Alt sammen af hvad er normalt forekommende på jernstøberier, og som igennem flere år har været drøftet, før og efter.

Aftenen foregik med selskabelig råhygge i kælderen. Det var nok herved der var lejlighed for, at få blot en anelse af andre tillidsfolks erfaringer med sig hjem.

Der var tillidsmænd fra det daværende B&W samt fra flere af de nu nedlagte jernstøberier. Men det var tillidsfolk herfra, som var stamkursister med bureaukrati klister bagpå, for at varetage egne interesse.

Jernnæven

Som bestyrelsesmedlem i fællesklubben, var jeg en del år sekretær og kassere herved, ligesom jeg var skrivende redaktør af fællesklub bladet "Jernnæven" – et interessant job

som jeg påtog mig igennem 14 år.

Jernnæven var et klubblad som igennem mange år var på 8 sider, udgivet 10 gange årligt.

Formålet med Jernnæven var, at den skulle være informationsformidler af hvad som rørte sig i støberiets forskellige afdelinger. Den skulle være upolitisk.

Jeg har ikke skrevet de først udgivne numre for ca. 1 år, men eftersom tiden gik og den skrivende redaktør fik funktionærstilling og derfor ikke mere kunne påtage sig dette, forsøgte jeg så som prøveskriver.

Før den tid havde jeg aldrig rørt et skrivemaskine, men da jeg havde en datter som ved skolegang havde fået lidt undervisning heri, besluttede vi os så for i fællesskab at prøve med skrivning af dette blad.

Hen ad vejen smug trænede jeg lidt med det maskinskrivere, som meningen var og som så førte til, at jeg selv klarede dette.

Jernnævens første numre blev skrevet på stencil, til mangfoldiggørelse på duplikator maskine. Denne opgave udførte fællestillidsmanden, sammen med sin kone i hjemmets kælder. Fællestillidsmanden var jernnævens ansvarshavende.

Efter den første tid med bladudgivelse som sådan, fik vi det mangfoldiggjort på et offset trykkeri i Horslunde, på Lolland. Offset trykkeri var endnu ikke noget som forefindes i enhver by.

For at få bladet trykt herved, skulle den være opsat som færdiggjort manuskript, med sideinddeling. Kun overskrifter påtog de sig at udføre og påsætte.

Denne proces var en del besværlig, da forarbejdet skulle udføres på gammel skrivemaskine, redigeres og sættes op med saks, pincet, lim, vinkellinealer og ellers hvad kunne anvendes. Med tiden blev denne proces også rutinearbejde.

Efter en tid på denne måde blev fællesklubben så moderne, at der til dette formål blev indkøbt en el-skrivemaskine, som automatisk kunne slette de sidste ti bogstaver. Dette

var en mægtig fremgang, ligesom maskinskrivning nu også blev rutine og der var opstået offset trykkeri i Holstebro, som blev valgt at overflytte til.

Lidt foto fra Jernævens fotoarkiv, brugt/ubrugt, kan ses herved: <http://underregnbuen.dk/birnfoto/s1.pdf>

Politiske interesse

Da jeg nu igennem årene havde stiftet lidt kendskab til de faglige systemer, fik jeg ligesom ved mine sidste år på arbejdsmarkedet, interesse for at deltage i det politiske liv. Interessen herfor var faktisk ikke ny, men da jeg valgte at passe mit job, til familiens fordel, kunne jeg vanskelig afse tid til at dyrke det politiske.

Da jeg nu var kommen så langt op i alderen, at min tid som støberi arbejder kørte på sidste vers, begyndte jeg så småt at deltage ved politiske møder, mente jeg godt nu som efterløner kunne tage en tårn for.

Jeg blev herfor indvalgt i det lokal Socialdemokratiske partiforening, som jeg også i en periode blev formand for.

Under formandsperioden deltog jeg et par gange ved Socialdemokratiets kongres, ligesom jeg også deltog i en del andre møder.

Samtlige de møder jeg har deltaget ved, har for mig alle været belærende, men som tidligere nævnt, er jeg aldrig bleven forfalden til at være mødenarkoman.

Jeg tør godt for egen regning at nævne, at mange møder og kurser intet er værd. I mange tilfælde er man mere forvirret end belært, når man har deltaget herved.

Bureaukratiet snakker og snakker uden at udføre konkrete handlinger. Jeg finder i mange tilfælde den mindre snak salige, for værende den mest sigende.

Et liv uden computer, humørpiller og p-piller

Uden sådant - var livet da værd at leve?

Fra min ansættelses tid og mange år frem, var meget af så-

dant udstyr endnu ikke opfundet eller markedsført.

Livet uden sådanne opfindelse fungerede ganske udmærket, før vor tids dagligdag blev mobiliseret af computer, lommeregner, mobiltelefon, kaffemaskine – på enhver kontor, computerkodet musikinstrumenter, bånd- og cd-afspiller, elektronisk legetøj og meget meget mere.

Ligeledes er virksomheders maskinpark med tidernes udvikling, løbende bleven computerstyret.

Herved nævnte er kun et begyndelse af en udviklingsproces, som ligefrem ingen grænse har, til langt ind i fremtiden.

Der var også liv i verden udenfor støberiet

Ved ansættelse i 1970 kørte dialogen på afstemning for indmeldelse i EF, som bekendt forekom i 1972, og hvorefter statsminister Jens Otto Krag uden varsel afstod statsminister posten til Anker Jørgensen.

Ved det herefter førstkommende folketingsvalg, skete der herved det revolutionære, at Fremskridtspartiet og Centrumdemokratiet kom i folketinget.

Heraf var det nok Fremskridtspartiet som var den mest belastende, da den blev indvalgt som et protestparti imod alt sund fornuft.

En del år senere indkom endnu et protestparti, "Fælleskurs" under styrmandsbossen Preben Møllers ledelse. Dette parti fik kun kort levetid i folketinget.

Igennem 70-erne forekom et par regeringsskifter. Sidst i denne årti eller først i næste var det så, at Knud Heinesen meldte ud med, at Danmark er ved at køre i afgrundens rand.

I 1982 fik vi borgerlig regering, som i hele denne årti satte Danmark i stå, ved at spare sig selv ihjel på bekostning af vort velfærd.

Herudover er der igennem årene 1970-96 forekommet et antal af politiske aspekter, som alle er ret interessante.

Herom må jeg henvise interesserede til at opsøge andre kilder, som ligeledes foreligger i utal af.

Verden udenfor Danmark

I korte træk kan nævnes, at ved ansættelse i 1970, var verden opdelt med to stormagter, USA og Sovjetunionen.

Europa var opdelt i et vest og øst Europa, med et jerntæppe imellem sig.

Berlin var opdelt i et øst og vest Berlin, med et opført mur imellem sig. Denne mur var et psykisk pres for befolkningen i de to bydele, da der ikke var normal adgang for passage af denne mur.

Igennem årene med skiftende præsidenter for USA og Sovjetunionen, samt det samarbejdende EU, skete der ad forhandlingers veje, opløsning af den europæiske jerntæppe og nedtagning af Berlinmuren.

Denne proces førte til at der nu kunne færdes frit i øst og vest Europa, samt USA og Sovjetunionen.

Tyskland fik herved deres Østtyskland tilbage. Om det så blev lykken for dem, eller bliver det, vil kun fremtiden kan vise.

Da denne handling nok skulle forekomme som et fredsproces, opstår der ufred andre steder.

Jugoslavien bliver et opsplittet union med mange mennesketabe til følge.

I Mellemøsten forekommer ufred, som ligefrem er uoverskuelige.

Irak kan nævnes som et uvæsen og for værende et af de mange brændpunkter. Som sådant kunne man blive ved, men en ting er sikkert:

DANMARK ER ENDNU ET PARADIS, BLOT VI PASSER PÅ DEN.

Hvad så herefter – fra arbejdsmarkedet

Efter ophør på arbejdsmarkedet, bliver man af utallige spurgte om, hvad man får tiden til at gå med.
Efter min mening – et ret dumt spørgsmål.
Der forekommer jo også en verden udenfor arbejdspladsen.
Er man så fantasiløs ikke kan fordrive sin frie tilværelse herved, skal man ikke forlade arbejdsmarkedet, da man så ikke selv har nogen seriøs fantasi.

Jeg er nu kommen godt igennem efterlønsårene og har opnået folkepensionsalderen.
Som jeg har nævnt, stiftede jeg under mine sidste år på arbejdsmarkedet en del aktiv kendskab til politik, med henblik på at følge det mere op når jeg kom på efterløn.
Dette har jeg gjort og med interesse ofret en del tid herherpå. Så meget at jeg nu ved pensionsalderen er ved at trappe lidt ned igen, da jeg jo også har en del andre interesse at foretage mig.
Af andre interesser har jeg lidt musikalske, samt foretaget en del slægts- og erindringsbeskrivelser, hvorved man får et mindre indblik i, hvorledes slægtens rødder har levet deres liv i fortiden.
Ret interessant med stof til eftertanke.
Et godt helbred for den tredje alder, er en livsgave til at kan leve en værdig alderdom med.

Skrevet år 2000
sidste opdatering okt. 2005